

आ.ब. २०६८/६९ को बजेटका लागि नेपाल
उद्योग वाणिज्य महासंघको सुभाष

७ आषाढ, २०६८

आ.ब. २०६८/६९ को बजेटका लागि नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघको सुझाव

पृष्ठभूमि :

विगत केहि वर्षदेखि बजेट तयारीको सन्दर्भमा सरकारबाट निजी क्षेत्रसंगको सहकार्यको रूपमा विभिन्न वस्तुगत संघहरू, क्षेत्रियस्तरमा गोष्ठी,जिल्ला/नगर उद्योग वाणिज्य संघहरूसंग छलफल तथा राय सुझाव संकलन गर्ने परम्परा बसालेको छ । यो प्रयास तथा पहललाई निजी क्षेत्रले सकारात्मक रूपमा लिएको छ । नीति निर्माण तथा कार्यान्वयन तहमा समेत यहि अवधारणा लागु हुने अपेक्षा तथा विश्वास निजी क्षेत्रले लिएको छ ।

निजी क्षेत्रले राजस्वका दर बढाउने घटाउने मात्र सुझाव प्रस्तुत नगरी समष्टिगत आर्थिक क्षेत्र लगानी मैत्री वातावरण, जलश्रोत, कृषि क्षेत्रको व्यवसायिकरण, पर्यटन, राजस्व परिचालन, सामाजिक सुरक्षा भौतिक पूर्वाधार लगायत समग्र आर्थिक क्षेत्रको सुधारका लागि सुझाव तयार गरी प्रस्तुत गरिएको छ ।

निजी क्षेत्रबाट दिईने सुझावहरू उद्योगी व्यवसायीहरूको लागि मात्र नभई बृहत्तर राष्ट्रिय हित र आर्थिक विकासका लागि हो भन्ने भावनाका साथ देहाय बमोजिम सुझाव प्रस्तुत गरिएको छ । आर्थिक क्षेत्रको एक जिम्मेवार पक्षको सुझाव तथा भावनालाई सरकारले आत्मसात गर्ने अपेक्षा तथा विश्वास निजी क्षेत्रले लिएको छ ।

आर्थिक वर्ष २०६८/६९को बजेट देहाय बमोजिमका अवधारणा तथा मार्ग निर्देशनबाट परिलक्षित हुनु पर्ने धारणा यस महासंघको रहेको छ ।

१. भयाबह हुदै गईरहेको उर्जा संकट समाधानका लागि जलश्रोतको विकास, वैकल्पिक उपाय कृषिको व्यावसायिकरण, खनीजजन्य एवं पर्यटन क्षेत्रलाई प्राथमिकता ।
२. उपरोक्त क्षेत्रको विकासका लागि सडक, संचार जस्ता भौतिक पूर्वाधारको विकासमा जोड ।
३. वैदेशिक लगानी नीति, औद्योगिक लगानी नीति, वाणिज्य नीति, श्रम नीति, व्यापार नीति आदिलाई अर्थतन्त्रको विकासका लागि परिमार्जन सहित कार्यान्वयन ।
४. विश्व बजारमा प्रतिस्पर्धी हुन सक्ने आन्तरिक वस्तु, सेवा तथा उत्पादनको पहिचान गरी त्यस किसिमका वस्तुहरूको उत्पादन तथा निकासीमा जोड ।
५. बजेटमा विकास खर्चलाई प्राथमिकता तथा समय सीमा सहित कार्यान्वयन र कार्यान्वयन हुन नसकेमा सम्बन्धित पक्ष उत्तरदायी हुनुपर्ने स्पष्ट व्यवस्था ।
६. आर्थिक कटनीतिको सफल कार्यान्वयन ।
७. नीति, नियमहरूमा भएका जटिलता तथा समस्याहरूको सुधार तथा नीति नियमको प्रभावकारी कार्यान्वयन ।

माननीय मन्त्रीज्यू,

अब म औद्योगिक तथा व्यावसायिक क्षेत्रको समस्या र चुनौती एवं समाधानका उपायहरु संक्षिप्त रुपमा प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहन्छु ।

मूलभूत समस्याहरु

- (क) उर्जा संकट
- (ख) भौतिक पूर्वाधारको कमि
- (ग) नयां लगानीमा अवरोध
- (घ) तरलताको अभाव ब्याजदरमा वृद्धि
- (ङ) कमजोर कार्यान्वयन पक्ष
- (च) अनधिकृत व्यापार
- (छ) दक्ष जनशक्तिको अभाव

समस्या समाधान तर्फ

(क) उर्जा संकट तर्फ

- जलविद्युतको लगानी तर्फ सहूलियत प्याकेजका साथ विशेष जोड ।
- वैकल्पिक उर्जा सम्भावनाको खोजी (सोलार, बायोग्यास, फोटोभोल्टिक) ।
- मल्टीफ्यूलको संचालन कोईलामा आधारित थर्मल प्लान्ट ।
- सरकारी पक्षबाट Energy Audit को व्यवस्था ।
- हाल उपलब्ध विद्युतको समुचित प्रयोग ।
- कम्तिमा ५०० मेगावाटको जलाशययुक्त आयोजनाको निर्माण (सार्वजनिक निजी साभेदारी) ।
- विद्युत चुहावट नियन्त्रण (२६ प्रतिशत विद्युत चुहावट भईरहेको वर्तमान सन्दर्भमा चुहावट नियन्त्रण गर्न सके राहत हुने देखिन्छ) ।
- उद्योगका लागि छुट्टै औद्योगिक ग्रिडमा विस्तार ।
- निजी क्षेत्रबाट उत्पादित जलविद्युतका लागि खरिद दर बढाई उत्पादनमा प्रोत्साहन गर्ने व्यवस्था । (ब्याजदर र लागतमा आएको परिवर्तन समेतमा समायोजन)
- स्वदेशी तथा भारतबाट आयात गरिने प्रशारण लाईनको निर्माण (हाल आयात र पछि निर्यातका लागि सहज हुने) ।

- प्रशारण लाईनको व्यवस्था (२ महिना भित्र)
(गोरखपुर-भैरहवा २० मेगावाट, सुरजपुरा-गण्डक २० मेगावाट, रक्सौल-परवानीपुर १० मेगावाट)।
- प्रशारण लाईनको क्षमता अभिवृद्धि (१ वर्ष भित्र)
(रक्सौल-परवानीपुर १०० मेगावाट र कटैया-दुहवी ५० मेगावाट)
- वैकल्पिक उर्जाको खरीददर र नीति नियम निर्देशिकाको तर्जुमा र कार्यान्वयन ।

(ख) भौतिक पूर्वाधार

- कृषि, पर्यटन, खनिजजन्य र जलश्रोत जस्ता प्रतिस्पर्धी क्षेत्रका लागि सडक, विद्युत, पानी, संचारमा जोड ।
- सम्भावित क्षेत्रमा औद्योगिक क्षेत्र स्थापना ।
- मध्य पहाडी लोकमार्ग प्राथमिकताका साथ सम्पन्न गर्ने व्यवस्थाका साथै लोकमार्गसंगसंगै विद्युत प्रशारण लाईनको व्यवस्था (वितरण र विद्युत आपूर्ति दुवैका लागि लागत कम हुने)।
- अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थलको निर्माण । (सरकारी निजी साभेदारीमा निजगढ वा भैरहवा)
- काठमाडौं निजगढ द्रुत मार्गको यथाशिघ्र निर्माण ।
- हुलाकी राजमार्ग तथा सहायक राजमार्गहरुको निर्माण ।
- पूर्व पश्चिम रेल वे मार्गको संभाव्यता अध्ययन र निर्माणको थालनी ।
- SEZ र EPZ को स्थापनालाई प्राथमिकता (क्षेत्रगत विशेष आर्थिक क्षेत्रको स्थापना) ।
- भौतिक पूर्वाधार तथा औद्योगिक लगानीबीच समन्वय (भौतिक पूर्वाधार नरहेको स्थानमा उद्योग स्थापना भएमा निश्चित मापदण्ड तयार गरी उक्त स्थानसम्म आवश्यक भौतिक पूर्वाधारको निर्माणको प्रत्याभूति हुनु पर्दछ ।
- नेपालगंज, भैरहवा, वीरगंज र विराटनगरमा बन्न लागेका अत्याधुनिक सुविधायुक्त Integrated Custom Check Point को यथाशिघ्र निर्माण ।

(ग) नयां लगानीमा अवरोध,

- कुनै पनि लिमिटेड तथा प्रा.लि. को व्यवसायिक लगानीमा व्यक्तिगत जमानीको व्यवस्था हटाउनु पर्ने ।
- Willful Defaulter बाहेक कालो सूचिको नाममा आएको त्रासपूर्ण वातावरणलाई अन्त्य गर्नु पर्ने ।
- शहर केन्द्रित सेवालार्ई ग्रामिण क्षेत्रमा लगिनु पर्ने ।
- कुल लगानीको कम्तिमा ६० प्रतिशत औद्योगिक क्षेत्रमा लगानी गर्नुपर्ने अनिवार्य व्यवस्था ।
- उत्पादनमूलक उद्योगहरुको लागि ब्लू चिप्स कम्पनी तर्फ लैजाने नीति ।

(घ१) बढ्दो व्याजदर,

- उत्पादनमूलक उद्योगहरुको लागि व्याजदरको सीमा निर्धारण ।
- उत्पादनमूलक उद्योगको लागि बढिमा १० प्रतिशत व्याजमा आवश्यक कर्जाको व्यवस्था ।
- नेपाल राष्ट्र बैङ्कबाट अनुगमन तथा कार्यान्वयन पक्षमा जोड ।
- स्वदेशी कच्चा पदार्थमा आधारित (जलश्रोत, कृषि, खनिजजन्य, सेवा उद्योग, पर्यटन) जस्ता बढि मूल्य अभिवृद्धि हुने उद्योगका लागि निश्चित अवधि तौकी सहूलियत व्याजदर र लगानीमा विशेष सहूलियत ।
- Spread Rate को दर ३ प्रतिशत गर्ने र कडाईका साथ कार्यान्वयन गर्ने ।

(घ२) तरलताको अभाव

- उत्पादनशिल क्षेत्रका लागि बैङ्कले प्रबाह गर्ने कर्जा सीमा निर्धारण (करिब ६० प्रतिशत लगानी गर्ने व्यवस्था) ।
- अनुत्पादक क्षेत्रको लगानीलाई व्यवस्थित गर्ने ।
- तत्कालका लागि १० लाख भन्दा बढि निक्षेप तथा फिर्ता लिंदा श्रोत खुलाउनु पर्ने व्यवस्थामा लचकता । (Negative Declaration को व्यवस्था)
- व्यावसायिक क्षेत्रको लागि कर्जा अभाव नहुने प्रत्याभूति हुनु पर्ने ।

(ड) कमजोर कार्यान्वयन पक्ष तर्फ

- परम्परागत कार्य प्रणालीमा सुधार ।
- श्रोत साधनतर्फ जोड ।
- दक्ष जनशक्तिको विकास ।
- मूल्याङ्कनका आधारमा दण्ड, सजाय, पुरस्कार र प्रोत्साहन ।
- उत्तरदायित्व र जिम्मेवारीपना ।
- स्वविवेकिय अधिकारलाई कम गर्ने र स्पष्ट परिभाषा हुनु पर्ने ।
- समय अनुकूल सेवा सुविधामा वृद्धि ।

(च) अनधिकृत व्यापार तर्फ

- द्वन्द तथा अन्य कारणबाट विस्थापित छोटी भंसारहरुको पुनःस्थापना ।
- सीमा क्षेत्रमा प्रहरी चौकी स्थापना र भंसार गस्तीको प्रभावकारी परिचालन ।
- चौकीका लागि प्रयाप्त जनशक्ति तथा श्रोत साधनको व्यवस्था ।
- उपभोक्ताको नाममा पैठारी हुने मालवस्तुको भंसार चेक जांचमा कडाई ।
- भारतिय तथा स्वशासित क्षेत्र तिब्बतसंगको भंसार तथा सुरक्षा निकायसंग समन्वय ।
- चोरी पैठारी हुने वस्तुको भंसार दरबन्दीमा समायोजन ।
- समातिएका चोरी पैठारीका सामानको सरल लिलामी प्रकृया ।

(छ) दक्ष जनशक्तिको अभाव तर्फ

- तालिम तथा प्रशिक्षण ।
- प्राविधिक शिक्षामा जोड ।
- विदेश पलायन हुनु पर्ने अवस्थामा सुधार ।
- स्वदेशमा नै रोजगारीको अवसरको सृजना ।
- भएका शिपमूलक जनशक्तिलाई शैक्षिक प्रमाणपत्र दिने व्यवस्था ।

(ज) निम्न कार्यक्रमलाई बजेटको व्यवस्था

- ट्रेड स्कूलको विविधिकरण र विस्तार
- यूवा स्वरोजगार कार्यक्रमको विविधिकरण
- वैदेशिक रोजगारीमा जाने व्यक्तिको दक्षताको लागि तालीम दिन छुट्टै निकायको गठन
- एक गाउँ एक पहिचान/उत्पादनको लागि विशेष जोड
- सुदुर पश्चिमको विकासका लागि विशेष प्याकेजको कार्यक्रम

(झ) निश्चित दिनमा बजेट आउने संवैधानिक व्यवस्था

(विस्तृत रुपमा अनुसूची एक मा संलग्न छ) ।

माननीय मन्त्रीज्यू,

अब म आर्थिक वर्ष २०६८।६९ को बजेटको तयारीको सन्दर्भमा जिल्ला/नगर उद्योग वाणिज्य संघ, वस्तुगत संघ लगायत विभिन्न संघ/संस्था/फर्म/कम्पनी/ व्यक्तिबाट प्राप्त सुझावहरुलाई समावेश गरी तयार गरिएको यस कार्यपत्रलाई विषयगत रुपमा प्रस्तुत गर्ने अनुमति चाहान्छु ।

राजस्व तर्फ

१. निजी क्षेत्रको सहभागितामा राजस्व नीतिको तर्जुमा, कार्यान्वयन तथा गुनासो सुन्ने अधिकार सहितको राजस्व बोर्डको गठन हुनु पर्ने ।
२. करको दायरा बढाउन सबै कर तिर्ने व्यक्तिले अनिवार्य स्थायी लेखा नम्बर लिनु पर्ने व्यवस्थालाई प्रभावकारी कार्यान्वयन हुनु पर्ने तथा सबै करदातालाई सुविधा प्रदान गर्दा एवं सम्पत्तिको घोषणा तथा अभिलेख गर्दा उक्त नम्बरमा गर्नुपर्ने व्यवस्था हुनु पर्ने ।
३. महालेखापरीक्षकबाट उठाउने गरेको वेरुजुमा कर परिक्षण भै सकेको विवरणमा करदाता नभै सम्बन्धित कर्मचारी जवाफदेही हुनु पर्ने व्यवस्था हुन सके पारदर्शी कर प्रणालीमा सहयोग पुग्ने ।

आयकर तर्फ

१. मुद्रास्फूर्ती, जीवनशैलीमा भएको परिवर्तन आदिको सन्दर्भमा व्यक्तिगत र पारिवारिक आयको छुट सीमालाई वृद्धि गरी क्रमशः ३ लाख र ३ लाख ५० हजार कायम गरिनु पर्ने समय सापेक्ष देखिन्छ। साथै उल्लेखित व्यवस्थाका अतिरिक्त थप रु ३ लाखसम्मको वार्षिक आयमा ५ प्रतिशत मात्र आयकर लाग्ने व्यवस्था हुनु पर्ने ।
२. करदाताले कर विवरण बुझाएको ३ वर्ष भित्रमा कर परिक्षण नभएको अवस्थामा सो अवधिको कर चुक्ता भएको मानिने कानूनी व्यवस्था हुनु पर्ने ।
३. सामान्य बिमा प्रिमियम भुक्तानी गर्दा १.५ प्रतिशत अग्रिम कर कट्टी गर्नु पर्ने व्यवस्था रहेको छ। सामान्य बीमा क्षेत्र संगठित क्षेत्र भएकोले उक्त कम्पनीहरुलाई भुक्तानी गर्नुपर्ने बीमा प्रिमियम भुक्तानी गर्दा अग्रिम कर कट्टी गर्नुपर्ने विद्यमान व्यवस्था खारेज हुनु पर्ने ।
४. जीवन बीमाको प्रयोजनका लागि प्रिमियममा दिईएको छुट निकै न्यून रहेको छ। उत्पादनशील क्षेत्रको विकासका लागि आवश्यक लगानीको व्यवस्था र करदाताको सामाजिक सुरक्षाको प्रवर्द्धन गर्न यसलाई रु. ५० हजारसम्मको प्रिमियम आयकर प्रयोजनका लागि खर्च लेख्न पाउने व्यवस्था हुनु पर्ने । यसबाट बिमकको जीवनको उत्तरार्द्धमा एकमुष्ट रकम जम्मा हुने भएकोले सामाजिक सुरक्षाको लागि प्रत्याभूति समेत हुन्छ ।
५. सामाजिक, राजनैतिक वा परोपकारका कार्यहरुमा उद्योगी व्यवसायीहरुलाई संलग्न गराउंदा सामाजिक कार्यमा सरकारलाई सघाउ पुग्ने हुनाले सामाजिक तथा परोपकारका क्षेत्रहरु तोक्यो उद्यमी व्यवसायीहरुबाट सो क्षेत्रमा खर्च गरेमा आयकर प्रयोजनका लागि पूरै रकम कट्टी गर्न पाउने व्यवस्था हुनु पर्ने ।
६. आन्तरिक राजस्व कार्यालय तथा ठूला करदाता कार्यालयले गर्ने कर निर्धारण आदेशमा चित्त नबुझि आन्तरिक राजस्व विभागमा पुनरावलोकनमा जांदा बैङ्क प्रत्याभूति राख्न सक्ने व्यवस्था हुनु पर्ने ।
७. राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदनका लागि निर्धारित करको आधा रकम मात्र बैङ्क प्रत्याभूतिमा राखी पुनरावेदन गर्न पाउने व्यवस्था हुनु पर्ने ।
८. काठमाडौं बाहिरका ठूला करदातालाई कर निर्धारण आदेशमा चित्त नबुझेमा सम्बन्धित क्षेत्रको राजस्व न्यायाधिकरणमा पुनरावेदन गर्न पाउने व्यवस्था हुनु पर्ने ।
९. कर परिक्षणको हालको व्यवस्था अनुसार कुनै संस्था निरन्तर कर परीक्षणका लागि छनौट हुने व्यवस्थालाई परिमार्जन गरि ५ प्रतिशत Random Sampling का आधारमा एउटै फाईल नदोहोरिने गरी वैज्ञानिक पद्धती अपनाई परिक्षण गरिनु पर्ने ।
१०. द्वन्द तथा त्यसपछिको असहज परिस्थितिले धेरै करदाताले उक्त अवधिको बांकी बक्यौता कर बुझाउन चाहेकाले निश्चित अवधि भित्र कर रकम फछ्यौट गर्न एक पटक बक्यौता कर फछ्यौट आयोग गठन गर्नुपर्ने (यसबाट कर प्रशासन र करदाता अनावश्यक कार्यबोझ एवं उत्तरदायित्वबाट मुक्त हुने) ।

११. हालको अन्योलग्रस्त वातावरणमा थप लगानी आर्कषण गर्न राष्ट्रिय प्राथमिक क्षेत्र तथा उत्पादनशिल उद्योगका लागि प्रकृति हेरी ५-१० वर्षसम्म आयकर छुट दिने व्यवस्था हुनु पर्ने ।
१२. करदाताबाट प्रस्तुत विवरणमा परिक्षण गर्दा कारणबस थप गरिएको रकममा हाल लागिरहेको जरिवाना ५० प्रतिशत भएकोमा यसलाई घटाई १० प्रतिशत गर्नुपर्ने ।
१३. ६० देखि ७० प्रतिशत स्थानीय कच्चा पदार्थ उपभोग गरी आयात प्रतिस्थापन गरेका उद्योगहरूलाई राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त उद्योगको रूपमा मान्यता दिनु पर्ने ।

मूल्य अभिवृद्धि कर

१. केहि वस्तुहरु जस्तै मैदा, खानेतेल, मोबाईल, कम्प्यूटर, कपडा, लगायतका वस्तुहरुमा मूल्य अभिवृद्धि छुट दिने व्यवस्था प्रकृयागत रूपमा निकै भन्कटिलो तथा राजस्वमा समेत खासै योगदान हुन नसकेको सन्दर्भमा उपरोक्त वस्तुहरुमा मूल्य अभिवृद्धि कर नलाग्ने व्यवस्था हुनु पर्ने ।
२. उद्योगहरूलाई प्रोत्साहन दिन, व्यापार घाटा कम गर्न र वर्तमान तरलताको अभावलाई समेत ध्यानमा राखी निर्यात गर्ने उद्योगहरूले पैठारी गर्ने कच्चा पदार्थमा भंसार महशुल जस्तै मूल्य अभिवृद्धि करमा पनि बैङ्क प्रत्याभूतिको व्यवस्था गर्नुपर्दछ, र सरल प्रकृया बनाई निकासीको आधारमा फुकुवा गर्ने व्यवस्था हुनु पर्ने ।
३. जलविद्युत आयोजनाको निर्माण सामाग्रीमा लाग्ने मूल्य अभिवृद्धि कर छुट हुनु पर्ने ।
४. ५० प्रतिशत भन्दा बढि निर्यात गर्ने उद्योगका लागि भंसार र मूल्य अभिवृद्धि करमा रिभल्बिङ्ग बैङ्क प्रत्याभूतिको व्यवस्था हुनु पर्ने ।
५. मू.अ.करमा ३ वर्षसम्ममा कर मिलान दावी नगरेमा उक्त अवधिपछि कर मिलान दावी गर्न नपाउने व्यवस्था रहेकोले सुधार गरी कर मिलान जुनसुकै समयमा पनि दावी गर्न पाउने व्यवस्था हुनु पर्ने ।
६. पैठारी वा उत्पादनको अवस्था पश्चात पनि राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय मूल्यमा गिरावट आउनु स्वभाविक हो । तसर्थ प्रचलित बजार भाउ अनुसार बिक्री भएको मूल्यको बीललाई मान्यता दिनु पर्दछ ।
७. वर्तमान लोडसेडिङ्गको अवस्थाको कारण भोल्टेजमा बारम्बार ट्रिपिङ्ग, अप्रत्याशित रूपमा हुने बन्द, हडतालका कारण उत्पदनका क्रममा हुने जर्तिको मात्रा अत्यधिक बढि भएकोले वास्तविकताको आधारमा जर्तिलाई मान्यता दिनु पर्ने ।
८. आर्थिक विकासको निर्विकल्प क्षेत्र कृषि, पर्यटन, जलश्रोत र खनिजजन्य जस्ता क्षेत्रमा लगानी प्रबर्द्धन गर्न त्यस्ता उद्योग निर्माणको क्रममा आवश्यक पर्ने निर्माण सामाग्री स्वदेशमा नै खरिद गर्दाको अवस्थामा मूल्य अभिवृद्धि कर छुट दिनु पर्ने ।

अन्तशुल्क

१. मूल्य अभिवृद्धि कर लागु गर्दाको मनसाय अनुसार सूर्तिजन्य र मदिराजन्य वस्तु बाहेक अन्य कुनैपनि वस्तुमा अन्तशुल्क नलाग्नु पर्नेमा हाल फलामे छड, रंग रोगन, सिमेन्ट, प्लाष्टिक ब्याग, चाउचाउ लगायतका वस्तुहरुमा समेत अन्तशुल्क लगाईएकोले यस्ता वस्तुहरुमा अन्तशुल्क नलाग्ने व्यवस्था हुनु पर्ने ।
२. उद्योगले उत्पादन गरेको सामान वा वस्तु कारखानाबाट विक्री प्रयोजनको निमित्त अन्तशुल्क निरिक्षकले प्रमाणित गरेको परिमाण वा मुल्यमा मात्रै अन्तशुल्क लाग्नुपर्ने ।
३. कर अधिकृतले गरेको अन्तशुल्क निर्धारणमा करदातालाई चित्त नबुझेमा बैंक प्रत्याभूति राखी पुनरावलोकन वा पुनरावेदनमा जान पाउने व्यवस्था हुनु पर्ने ।

भंसार

१. वास्तविक मूल्य भन्दा न्यून गरी बील विजक पेश भई आयात भएका माल वस्तु भन्सार कार्यालयले खरिद गर्न भंसार कार्यालयमा छुट्टै कोष खडा गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन हुनु पर्ने साथै प्रक्रिया सरलिकरण गर्नु पर्ने ।
२. नयां नेपाल निर्माणको नारा संगै हरेक पक्षबाट लगानी मैत्री वातावरण सिर्जनाका लागि आर्थिक विकासका निर्विकल्प क्षेत्र कृषि, पर्यटन, जलश्रोत खनिजजन्यका साथै उत्पादनशिल क्षेत्रमा लगानी प्रबर्द्धन गर्न त्यस्ता उद्योगका लागि आवश्यक पर्ने मेशिनरी र पार्ट्सको पैठारी महशुल १ प्रतिशत कायम हुनु पर्ने ।
३. भारतसंगको खुला सिमाना, विश्व व्यापार संगठनमा प्रवेश र साफ्टाको अवधारणालाई अंगिकार गर्दै स्वदेशी उद्योगहरुका लागि आवश्यक औद्योगिक कच्चा पदार्थ र सोहि कच्चा पदार्थ प्रयोग गरी उत्पादित तयारी वस्तुको पैठारी महशुल दर कमिमा १० प्रतिशतको फरक हुनु पर्दछ । एकै वस्तु कच्चा पदार्थ र तयारी वस्तु हुने अवस्थामा उद्योग विभागको सिफारिसमा सो अनुसारको सहूलियत हुनु पर्ने ।
४. बण्डेर वेयर हाउस सुविधा कच्चा पदार्थको आयातमा निकासी हुने वस्तुहरुको लागि प्रयोग हुने जस्तै सहायक कच्चा पदार्थ तथा प्याकिड सामानहरुमा पनि हुनु पर्ने ।
५. माध्यमिक वस्तुहरु उत्पादन गर्ने कुनै स्थानीय उद्योगहरुले आफ्नो उत्पादन निकासी गर्ने उद्योगहरुलाई निर्यात प्रयोजनका लागि विक्री गरेमा उक्त उद्योगले पैठारीको अवस्था तिरेको महशुल फिर्ता नपाईने व्यवस्था भएकोले निकासीकर्ता उद्योगले निर्यातको अवस्थामा सम्बन्धित उद्योगलाई १ प्रति कागजात दिई सोहि आधारमा माध्यमिक वस्तु उत्पादन गर्ने उद्योगले भंसार सुविधा पाउने व्यवस्था हुनु पर्दछ । साथै निर्यातमूलक उद्योगले निकासी परिमाणको अनुपातमा आफै उत्पादन गर्ने प्याकिड तथा सहायक कच्चा पदार्थको आयातमा पासबुक सुविधा पाउनु पर्ने ।
६. जांचपास प्रकृत्यालाई सरल बनाई Post Clearance Audit (PCA) लाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गर्नु पर्ने ।

७. निकासी गर्दा प्रति प्रज्ञापन पत्र मूल्य अभिवृद्धि कर समेत रु. ५६५ लिने व्यवस्थाले निकासी महंगो पर्ने जाने भएकोले तथ्याङ्कलाई अद्यावधिक गर्न प्रति प्रज्ञापन पत्र रु. १०१ मात्र लिने व्यवस्था हुनु पर्ने ।
८. प्रयोग भै सकेका मेशिनरीहरूको निर्यात प्रकृया सरल हुनु पर्ने (Exit Policy) ।
९. भंसार चेकजांच गर्दा कुनै मालसामान टुटफुट भई कम हुन गएमा Short Certificate दिने व्यवस्था हुन गर्ने । नोक्सान भएमा उक्त सामानमा भंसार नलाग्ने व्यवस्था हुनु पर्ने ।
१०. पैठारी भई आउने मालवस्तुको हाल एकै पटक छुटाउनु पर्ने व्यवस्थाको कारण व्यवसायीलाई कठिनाई हुने जाने देखिंदा आंशिक रुपमा भन्सार शुल्क तिरी छुटाउन पाउने व्यवस्था हुनु पर्ने ।
११. उत्पादनको ७० प्रतिशत भन्दा बढि मुलुकभित्र खपत हुने वस्तु उत्पादन गरी आयात प्रतिस्थापन गर्ने उद्योगहरू, माध्यमिक वस्तुहरू उत्पादन गर्ने उद्योगहरू एवं कृषिजन्य उद्योगहरूलाई कच्चा पदार्थमा विशेष भंसार दर कायम गरी सहूलियत हुनु पर्ने । यस्ता उद्योगहरूको उत्पादनलाई संरक्षण गर्न आयातलाई निरुत्साहित गर्नुपर्ने ।
१२. उर्जा संकटको सन्दर्भमा उद्योगले आयात गर्ने जेनेटर, Voltage Control Machine तथा वैकल्पिक उर्जाका सामानमा भंसार छुट हुनु पर्ने ।
१३. २०६२ साल पौष मसान्त भन्दा अगाडि मूल्य अभिवृद्धिको गणनाको कारण बैङ्क प्रत्याभूति फुकुवा हुन नसकेकोले कच्चा पदार्थको आयातको समयमा लागु भएको मूल्य अभिवृद्धिको गणना अनुसार फाईलको फछ्यौट हुनु पर्ने

औद्योगिक प्रवर्द्धन र अन्य

१. सरकारी संस्थानहरूको निजीकरण हुनु पर्ने । साथै पेट्रोलियम पदार्थको आपूर्ति तथा वितरणमा निजी क्षेत्रको संलग्नता हुने व्यवस्थाको कार्यान्वयन हुनु पर्ने ।
२. विदेशबाट भिकाएका औद्योगिक कच्चा पदार्थ, प्याकेजिड सामाग्री, तथा मेशिनरीहरू कुनै कारणबस आयातकर्ताको आदेश अनुसार नभई फिर्ता गर्नु पर्ने भएमा वर्तमान प्रावधान अनुसार ६० दिन भित्र फिर्ता गरी अर्को व्यवस्था हुनु पर्ने देखिन्छ । सो समय व्यावहारिक कठिनाईका कारण थोरै समय हुन जाने भएकोले १८० दिन कायम गरिनु पर्ने ।
३. चिया, कफि, हस्तकला, खाद्यान्न आदि निकासी जन्य वस्तुहरू उत्पादनकर्ता किसान, साना उद्योगले प्रत्यक्ष निकासी गर्न नसक्ने हुंदा त्यस्ता सामानहरू खरीद गरी निकासी गर्ने निर्यात गृहको स्थापना र कार्यान्वयन गरी यस्ता निकायले निकासी उद्योगहरूले पाए सरहको सुविधा पाउने व्यवस्था हुनु पर्ने ।
४. निरन्तर हुने घोषित अघोषित लोडसेडिड, बन्द हड्तालका कारण उद्योग क्षेत्रले भोग्नु पिडालाई आत्मसाथ गरी उद्योगहरूले बैङ्कलाई बुझाउनु पर्ने किस्ता, बैङ्क ब्याजको रकम पुनरतालिकीकरण गर्ने व्यवस्था हुनु पर्ने ।

५. स्थानीय कच्चा पदार्थमा आधारित उद्योगहरुको लागि १० वर्षसम्म कुनै कर, शुल्क नलाग्ने व्यवस्था ।
६. औद्योगिकीकरणको लागि भारतका केहि राज्यले दिएजस्तै क्षेत्र विशेषका लागि SEZ को व्यवस्था ।
७. भारतिय रुपैयाको चरम अभाव भै रहेको तथा नेपाल राष्ट्र बैङ्कले डलर तिरेर भारु खरिद गरिरहेको सन्दर्भमा प्रतिबन्धित बाहेकका सामान खासगरी औद्योगिक कच्चा पदार्थ भारतबाट बैकिङ्ग माध्यमबाट परिवत्य विदेशी मुद्रामा आयात गर्न पाउनु पर्ने ।
८. जिल्ला विकास कर तथा जिल्ला निकासी कर ठेकेदारी प्रथाबाट संकलन गर्ने प्रथाको कारण कर लाग्दै नलाग्ने वस्तु तथा सेवामा जबरजस्ती कर संकलन भै रहेकोले ठेकेदारी प्रथाबाट कर उठाउने कार्य यथाशिघ्र बन्द गर्नुपर्ने ।
९. जनसंख्याको आधा हिस्सा ओगट्ने महिलाहरु समयको परिवर्तनसंगै उद्यमशिलतामा पनि संलग्न हुन थालेकोले महिला उद्यमीलाई प्रवर्द्धन गर्न सहूलियत प्याकेजहरुको व्यवस्था हुनु पर्ने ।
१०. कच्चा ऊन र पश्मिनाका साथै मासुको समेत आयात प्रतिस्थापन गर्न उच्च पहाडी र हिमाली भेगका कृषकहरुलाई भेडा च्याङ्गराको पालनमा प्रोत्साहन गर्न सहूलियत पूर्ण प्याकेजको व्यवस्था हुनु पर्ने ।
११. निर्यातमा अनुदान दिने व्यवस्थाको कार्यान्वयन हुनु पर्ने साथै उक्त व्यवस्थाको आगामी वर्षमा समेत निरन्तरता हुनु पर्ने ।
१२. निर्यातलाई थप प्रवर्द्धन गर्न बैकिङ्ग माध्यमबाट भारत निकासी भएमा समेत अनुदानको व्यवस्था हुनु पर्ने र निर्यात गृह तथा व्यापारिक फर्मले निर्यात गरेमा समेत अनुदान दिने व्यवस्था हुनु पर्ने ।

रुग्ण उद्योग तथा खराव कर्जा

१. मुलुकमा भईरहने बन्द, हड्ताल, चक्काजाम, विद्युत आपूर्तिको अवरोध, जनयुद्ध, मजदुर हड्ताल, लगानी गर्ने बैंक लगायत सरकारी एवं नियमनकारी निकायको कुनै कानून नीति निर्देशनका कारण समस्यामा परेका उद्योगहरुलाई रुग्ण उद्योगको मान्यता दिनु पर्ने ।
२. उच्चस्तरीय रुग्ण उद्योग पुनःस्थापना समितिलाई पूर्ण अधिकार दिएर यथाशिघ्र क्रियाशील बनाउनुपर्ने ।
३. रुग्ण उद्योग पुनःस्थापना गर्दा भौतिक पूर्वाधार प्राविधिक सहायता, निश्चित समयसम्म कर छुट दिने, विद्यमान कानून नीति निर्देशनहरु उद्योग अनुकूल बनाईनु पर्ने ।
४. पुनःस्थापना हुन नसक्ने रुग्ण उद्योगहरुलाई बर्हिगमनको व्यवस्था सरल बनाउनु पर्ने ।

५. पुनःस्थापना हुन नसक्ने रुग्ण उद्योगसंग सांवा रकम लिएर पूंजीकृत व्याज, प्यानल व्याज अन्य सम्पूर्ण व्याज मिनाहा गरी बहिर्गमन गर्न दिनु पर्ने ।
६. बैंकमा धितो राखिएका सम्पत्तिहरु बैंकले लिलामी प्रक्रियामा नलगि कम्पनीका संचालकहरुले स्वयं विक्री गरी बैंकको सांवा कर्जा भुक्तानी गर्न पाउनुपर्ने ।
७. रुग्ण उद्योगले तिर्न बुझाउनु पर्ने बांकी कर सरकारी शुल्क, जरिवाना मिनाहा गर्नुपर्ने । कर छुटको समयावधि वृद्धि तथा रुग्ण उद्योग पुनस्थापना कोषको प्रक्रिया सरलीकरण गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने ।
८. रुग्ण उद्योगलाई सहूलियत दिने क्रममा नेपाल राष्ट्र बैंकले सम्बन्धित बैंकहरुलाई सस्तो व्याजदरमा पुनकर्जा उपलब्ध गराउने व्यवस्थाको निरन्तरता हुनुपर्ने । साथै सम्बन्धित बैंकहरुलाई खराब कर्जा लगायतका व्यवस्थामा छुट दिनुपर्ने ।

सम्पत्ति शुद्धिकरण निवारण ऐन बारे

१. विगत केहि वर्षमा घरजग्गाको कारोवारमा आयकर नलाग्ने, कृषि आयमा हालसम्म पनि कर नलाग्ने, आयकर ऐन २०१९ तथा २०३१ मा आम्दानीका श्रोतहरुमा विभिन्न किसिमका छुट, Lump sum Tax, Turnover tax, आयात तथा निर्यातमा निश्चित प्रतिशत कर लाग्ने व्यवस्था तथा औद्योगिक व्यवसाय ऐन अनुसार फरक फरक प्रकृतिका उद्योगहरुले ५ देखि १० वर्षसम्मको आयकर छुट पाउने व्यवस्थाको व्यवसायीहरुले आम्दानी श्रोत देखाउन पाउने अवस्था छैन । सामान्य ढंगले कर लाग्ने रहेको आम्दानीमा समेत ५ वर्ष भन्दा बढि समय खातापाता राख्नु नपर्ने व्यवस्थाको कारण आयको श्रोतको प्रमाण देखाउन आजको समयमा संभव पनि छैन । पैत्रिक सम्पत्तिको हस्तान्तरणको सम्बन्धमा कुनै स्पष्ट व्यवस्था छैन । सो अवस्थालाई विचार गरी सम्पत्ति शुद्धिकरण ऐनलाई प्रभावकारी रुपमा लागु गर्न शुन्य दरमा एक पटक सबै व्यक्तिले सम्पत्तिको घोषणा गर्नु पर्ने व्यवस्था हुनु पर्ने ।
२. सम्पत्ति शुद्धिकरण ऐनको मनसाय बमोजिम गैर कानूनी कृयाकलापहरु आतंककारी गतिविधि, मानव बेचबिखन, लागु औषध बिक्री वितरण, हातहतियारको अवैध कारोबार, अपहरण जस्ता कृयाकलापबाट आर्जित सम्पत्तिको सम्बन्धमा उक्त ऐन अनुसार कारबाही हुने अवस्था देखिन्छ । यो व्यवस्था बैङ्कमा नगद जम्मा गर्दा श्रोत देखाउनु पर्ने भन्कटिलो व्यवस्थाको साटो आयआर्जन गैरकानूनी कृयाकलापबाट आर्जित होईन भनी नकारात्मक घोषणा गर्ने व्यवस्था हुनु पर्ने । यसले हाल समस्याको रुपमा रहेको तरलता अभावलाई समेत सम्बोधन गर्न सक्ने ।

अनूसूचि : एक

आर्थिक वर्षको संशोधन तथा बजेट आउने निश्चित समयको लागि

सबै राजनैतिक दलहरुसंग सहमति गरी बजेट सम्बन्धी नीति तथा कार्यक्रम र बजेट प्रस्तुत गर्ने निश्चित मिति नयां संविधान मा नै तोक्नु पर्ने ।

विगतको ३-४ वर्ष देखि बजेट प्रस्तुत गर्ने निश्चित मिति नभएकोले अन्योल र ढिलाई भई समग्र अर्थतन्त्रमा प्रत्यक्ष रुपमा नकारात्मक प्रभाव परेको हामी सबैले महशुस गरेका छौं । संसदमा असार अन्त्यतिर बजेट पेश हुने र त्यसपछि छलफल भई बजेट पारित हुन १ महिना लाग्ने त्यस पछि श्रावण भाद्र वर्षायाम हुने र त्यसपछि दशै तिहारको विदाको कारण असोज कार्तिकमा कुनै काम नहुने मंसिर पश्चातमात्र विनियोजित योजनाका लागि बजेट कार्यान्वयनको प्रकृया शुरु हुन्छ । बजेट कार्यान्वयनको सन्दर्भमा त्यसपछि प्रशासनिक प्रकृया सार्वजनिक प्रकृयाको कारण बजेट निकासी हुन समय लाग्ने तथा आर्थिक वर्षको अन्त्यतिर मात्र विकास निर्माणका काम हुने कारण एकातिर गुणस्तरिय काम हुन सकेको छैन भने त्यसको परिणाम पनि अपेक्षित रुपमा आउन सकेको छैन ।

नेपाल उद्योग वाणिज्य महासंघले यसका लागि प्रत्येक वर्षको फागुन महिनाको अन्तिम दिन २९ वा ३० गते बजेट प्रस्तुत हुने मिति, चैत्र महिनाभरी छलफल गरी पारित गर्ने, र नयां वर्ष वा वैशाख १ गते देखि कार्यान्वयन हुने गरी बजेट आउने मिति तय गर्नुपर्ने सुझाव प्रस्तुत गर्दछ ।

कारण तथा आधार

नेपालमा पहिलोपटक २०१९ सालमा आयकर ऐन लागु भएको देखिन्छ । वि.सं २०२४ सालसम्म आर्थिक वर्ष र समय अनुसार गणना गर्ने प्रचलन थिएन । उद्योगी व्यवसायीले आफ्नो अनुकूलता हेरी कार्तिक महिनाको औशी (लक्ष्मी पूजा) एवं चैत्र शुक्ल नवमी (राम नवमी) दिन शुभ मानेर खातापाता राख्ने गर्दथे । त्यसै अनुसार आर्थिक वर्ष मानिन्थ्यो ।

वि.स. २०२४ सालमा तत्कालिन पंचायत सरकारले विना कुनै वैज्ञानिक आधारमा श्रावण आषाढलाई आर्थिक वर्षको रुपमा मान्ने नियम लागु गरेको र यस अनुसार नै उद्योगी व्यवसायीहरुलाई लक्ष्मी पूजादेखि आर्थिक वर्ष मान्नेलाई ९ महिना एवं रामनवमीदेखि आर्थिक वर्ष मान्नेलाई १५ महिनाको विवरण पेश

गर्ने समय दिईएको । त्यसपछि श्रावण आषाढलाई आर्थिक वर्षको रूपमा प्रचलनमा आएको इतिहास छ । आजसम्म पनि यसै परम्परावादी प्रथा नै निरन्तरता दिदै आएका छौ ।

हाम्रो अर्थतन्त्रको अधिकांश हिस्सा भारतीय व्यापारसंग जोडिएको छ । आयात तथा निर्यातको झण्डै दुई तिहाई हिस्सा भारतसंग नै हुने गरेको छ । भारतीय बजेटले गरेको परिवर्तनको प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष असर हाम्रो अर्थतन्त्रमा पनि पर्दछ । भारतीय संविधान अनुसार प्रत्येक वर्षको २६ फेब्रुअरीमा रेल्वे बजेट तथा २८ फेब्रुअरीमा पूर्ण बजेट आउने निश्चित मिति तोकेको छ । March मा उक्त बजेट सम्बन्धमा छलफल गरी पारित गर्ने र April देखि बजेट लागु गर्ने प्रचलन छ ।

निष्कर्ष

अतः फागुन महिनाको अन्तिम दिनका लागि बजेट प्रस्तुत गर्ने मिति तोकिएमा त्यसले भारतीय बजेटका प्रावधानहरुको अध्ययन समेत गर्ने समय हुने देखिन्छ । उक्त मितिमा बजेट प्रस्तुत गर्ने, चैत्र महिना भरी छलफल गरी बजेट पास गर्ने र वैशाख १ गते (April 14) देखि बजेट लागु भएमा विकास निर्माणका कामलाई पनि समयमा बजेट निकास हुने तथा गुणस्तरिय विकास निर्माणका काम गर्न समेत सहज हुनेछ । यस व्यवस्थाले वैशाख १ गते देखि चैत्र मसान्त आर्थिक वर्षको रूपमा रहने छ ।